

Gdańsk, 29 marca 2010 r.

Panel I „Liberalizacja - Droga ku wolności gospodarczej”

Andrzej Sadowski, Centrum im. Adama Smitha

Liberalizacja rynków jako narzędzie poszerzania przestrzeni wolności gospodarczej

I. „Liberalizacja oddolna”

W Polsce, najważniejsza jak do tej pory liberalizacja gospodarki, dokonała się dzięki “Ustawie o działalności gospodarczej” wprowadzonej 23 grudnia 1988 roku przez ostatni rząd komunistycznego systemu. Pierwszy artykuł tej ustawy, który stanowił, że „podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej jest wolne i dozwolone każdemu na równych prawach, z zachowaniem warunków określonych przepisami prawa” wraz z artykułem 4 stwierdzającym, że „podmioty gospodarcze mogą w ramach prowadzonej działalności gospodarczej dokonywać czynności oraz działań, które nie są przez prawo zabronione”, były podstawą przywrócenia wolności gospodarczej w Polsce. Ustawa ustanawiała tylko (!) jedenaście obszarów koncesjonowanych w gospodarce. Liberalizacja była konsekwencją przywrócenia wolności. Nie było praktycznie żadnej rządowej polityki liberalizacyjnej. Wystarczyły godziny aby poupadały dotychczasowe monopole. Proces był widoczny zwłaszcza w obszarze handlu zagranicznego. Ulice polskich miast zapełniły się towarami znanymi tylko ze sklepów „Pewex”. Polska gospodarka uwolniona od znaczącej części monopoli w sprinterskim tempie pokonywała i skracała kolejne dystanse, które oddzielały ją od gospodarek Europy Zachodniej.

Rozpad pozostawionych bez ochrony politycznej monopoli był procesem

samoczynnym. Dokonała się „liberalizacja oddolna”, która była procesem równoległym do „prywatyzacji oddolnej”, czyli tworzenia od podstaw prywatnych przedsiębiorstw.

II. „Liberalizacja odgórna“

Kiedy rozwój gospodarczy wytracił swój impet po „zderzeniu się“ z monopolami takim jak telekomunikacyjny, uruchomiony został trwający do tej pory proces „liberalizacji odgórnej“. Jest ona wymuszona przede wszystkim polityką samej Unii Europejskiej. Rola polskiego rządu do tej pory sprowadzała się do celowego spowalniania i blokowania liberalizacji wynikającej z zobowiązań wobec UE. Negocjacje jakie były prowadzone dotyczyły głównie uzyskania kolejnych odroczeń co do jej przeprowadzenia w obszarach wskazanych przez Unię. Oprócz najbardziej znanego przykładu monopolu telekomunikacyjnego można przypomnieć blokowanie liberalizacji połączeń lotniczych, które spowodowało utrzymanie jeszcze przez kilka lat wyższych cen połączeń lotniczych dla polskich obywateli. Egzekwowanie liberalizacji przez urząd antymonopolowy było niezwykle utrudnione wobec prowadzenia blokowania jej przez praktycznie wszystkie rządy.

Andrzej Sadowski, wiceprezydent Centrum im. Adama Smitha –
Pierwszego Niezależnego Instytutu w Polsce